

Radiografia de la desigualtat a Andorra a partir de la despesa pública

Eduard JORDI i BOBER

Introducció

L'Albert és un xicot alt i fornit amb ulls blaus i un cabell gruixut d'un negre intens; la Gisela és baixeta, amb pòmuls molt marcats, ulls marrons i d'origen de països musulmans; en Marcel és calb, de cos arrodonit, rialler i molt actiu; la Paula és malcarada, introvertida, intel·ligent i molt treballadora.

Són alguns dels meus companys de feina d'una empresa de serveis professionals al Principat, tots ells **molt diferents!**, i és que en bona part la nostra **diversitat** és el nostre avantatge competitiu.

Sovint es justifica o es confon el fet de ser diversos amb la **desigualtat!**

La desigualtat és un tracte discriminatori, ja sigui per la seva posició social, econòmica, religiosa, pel seu sexe, raça, color de pell, la seva orientació sexual, personalitat o cultura, entre altres.

La desigualtat és un aspecte principalment lligat a les estructures socials i ideològiques que creen estigmes i prejudicis.

No cal oblidar, però, les actuacions discriminatòries particulars dels individus envers altres, que sovint són les més virulentes i tòxiques per a les persones que les viuen, i que no sempre tenen a veure amb els estigmatismes de la societat, sinó amb la condició particular de l'individu.

Al meu parer els principals factors que generen desigualtat són els **diners** i el **poder**.

La pobresa genera desigualtats extremes, segons l'informe d'Oxfam amb dades del Banc Mundial per a l'any 2020; l'1% més ric del planeta posseeix tanta riquesa com el 99% restant. En aquest sentit, abans de parlar de la desigualtat al Principat cal ser conscients que Andorra és el 25è país del món amb més renda per càpita l'any 2021 segons el Banc Mundial; i en conseqüència els ciutadans d'Andorra tenen moltes més oportunitats que altres persones amb moltes menys possibilitats econòmiques; això també és desigualtat.

El poder, entès com la capacitat per influir sobre les persones i les estructures de poder, ja sigui del país, de la regió, sobre una organització, etc.. és un altre factor potencial generador de desigualtat.

En aquest cas el Principat també gaudeix d'un estat de dret, democràtic i social, una estructura de poder estatal que crea menys desigualtats que, per exemple, una dictadura.

Despesa pública en protecció social a Andorra

El total de despesa pública en protecció social l'any 2021, incloses les prestacions de la seguretat social, al Principat va ser de **239** milions d'euros, que representen un 8% sobre el PIB a valor nominal del país (2.811 M d'euros).

Prop del 85% de la despesa pública correspon a prestacions contributives de jubilació, viduïtat, malaltia, invalidesa temporal o permanent del sistema de seguretat social, i la resta correspon a ajudes socials no contributives, principalment governamentals.

A través de la despesa pública, podem indirectament determinar si som una societat amb desigualtats socials i amb quina intensitat.

Passem en aquest cas a analitzar la potencial desigualtat social a través de la **diferència de gènere**.

Gent gran

Representa el 51% de la despesa pública en protecció social.

A partir de la memòria econòmica de l'exercici 2022 de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social (en endavant, CASS), hem pogut extreure la informació següent.

Nombre de pensionats de vellesa:

Com podem veure, el nombre de pensionats de vellesa dones és inferior en un 25% al

Edat	Homes	Dones	Total
60 - 64	658	482	1.140
65 - 69	2.910	2.048	4.958
70 - 74	1.872	1.297	3.169
75 - 79	1.282	969	2.251
80 - 84	755	631	1.386
85 - 89	411	396	807
90 - 94	134	177	311
95 - 99	24	37	61
>= 100	0	4	4
TOTAL	8.046	6.041	14.087

Taula 36: Nombre de pensionats vellesa
Font: Elaboració CASS

Edat	Homes	Dones	Total
60 - 64	912,4	683,1	815,4
65 - 69	810,4	584,4	717,1
70 - 74	868,7	570,7	746,8
75 - 79	787,1	476,8	653,5
80 - 84	622,5	429,0	534,4
85 - 89	622,6	398,7	512,8
90 - 94	592,9	436,5	503,9
95 - 99	466,1	422,5	439,7
>= 100	-	730,8	730,8
TOTAL	796,7	538,4	686,0

Taula 37: Import mitjà pensió de vellesa
Font: Elaboració CASS

nombre de pensionats d'homes, molt diferent de la proporció de la població de dones i homes.

Si a més, ho analitzem des del punt de vista de l'import mitjà de pensió de vellesa, en aquest cas la diferència és de més del 33% sobre l'import mitjà dels homes.

Els motius segurament tenen molt a veure amb l'estructura social i la visió de família tradicional. Però... i el present?

Veiem l'evolució del nombre d'assalariats i el salari mitjà per sector d'activitat i de gènere:

1.1.4 Evolució del nombre d'assalariats i salari mig per sector d'activitat i gènere.

		2020		2021		2022		Diferència salarial respecte de l'altre sexe		
		Nombre assalariats	Salari mitjà	Nombre assalariats	Salari mitjà	Nombre assalariats	Salari mitjà	2020	2021	2022
AGRICULTURA RAMADERIA CAÇA I SILVICULTURA.	HOMES	141	1.589,82 €	165	1.603,18 €	167	1.717,26 €	12%	9%	14%
	DOMES	84	1.421,86 €	89	1.470,19 €	91	1.509,63 €	-11%	-8%	-12%
INDÚSTRIES EXTRACTIVES.	HOMES	0	-	1	1.180,89 €	0	-	-	-	-
	DOMES	1	2.481,74 €	1	2.825,06 €	1	3.122,18 €	-	-	139%
INDÚSTRIES MANUFACTURERES.	HOMES	1.309	2.271,09 €	1.341	2.435,17 €	1.398	2.577,37 €	36%	36%	34%
	DOMES	810	1.664,06 €	833	1.789,15 €	877	1.926,18 €	-27%	-27%	-25%
PRODUCCIÓ I DISTRIBUCIÓ D'ENERGIA ELÈCTRICA.	HOMES	141	3.512,32 €	136	3.577,83 €	138	3.734,89 €	26%	17%	24%
	DOMES	57	2.790,09 €	57	3.069,63 €	61	3.003,58 €	-21%	-14%	-20%
CONSTRUCCIÓ.	HOMES	4.110	2.146,76 €	4.452	2.275,12 €	4.693	2.450,26 €	30%	31%	34%
	DOMES	483	1.655,83 €	531	1.735,20 €	590	1.826,90 €	-23%	-24%	-25%
COMERÇ I REPARACIÓ DE VEHICLES DE MOTOR.	HOMES	5.805	2.002,54 €	5.713	2.082,71 €	6.353	2.233,39 €	31%	29%	27%
	DOMES	5.851	1.526,09 €	5.750	1.610,80 €	6.392	1.756,82 €	-24%	-23%	-21%
HOTELERIA.	HOMES	4.111	1.467,99 €	3.985	1.561,22 €	5.176	1.826,70 €	13%	16%	13%
	DOMES	4.005	1.296,23 €	4.024	1.346,02 €	5.092	1.610,65 €	-12%	-14%	-12%
TRANSPORT, EMmagatzematge i comunicacions.	HOMES	1.182	2.295,24 €	1.140	2.428,66 €	1.258	2.627,76 €	16%	21%	17%
	DOMES	568	1.973,11 €	506	2.009,36 €	587	2.662,85 €	-14%	-17%	-14%
SISTEMA FINANCER.	HOMES	979	5.875,08 €	968	5.999,97 €	998	6.003,90 €	76%	79%	68%
	DOMES	1.027	3.335,65 €	1.010	3.355,44 €	1.061	3.578,26 €	-43%	-44%	-40%
ACTIVITATS IMMOBILIÀRIES I DE LOGUER.	HOMES	3.822	2.347,74 €	4.181	2.467,78 €	4.876	2.654,76 €	42%	42%	45%
	DOMES	4.642	1.658,71 €	4.880	1.733,88 €	5.497	1.830,92 €	-29%	-30%	-31%
ADMINISTRACIÓ PÚBLICA DEFENSA I SEGURETAT SOCIAL.	HOMES	2.450	2.855,85 €	2.512	2.879,50 €	2.507	2.983,73 €	13%	13%	13%
	DOMES	3.001	2.533,51 €	3.062	2.556,05 €	3.066	2.648,22 €	-11%	-11%	-11%
EDUCACIÓ.	HOMES	247	2.330,14 €	270	2.421,88 €	255	2.492,05 €	5%	9%	8%
	DOMES	563	2.221,95 €	583	2.216,96 €	601	2.299,85 €	-5%	-8%	-8%
ACTIVITATS SANITÀRIES I VETERINÀRIES.	HOMES	608	2.974,50 €	701	2.986,95 €	694	3.049,87 €	40%	36%	33%
	DOMES	2.381	2.119,26 €	2.489	2.197,77 €	2.547	2.292,37 €	-29%	-26%	-25%
ALTRES ACTIVITATS SOCIALS I DE SERVEIS PRESTATS.	HOMES	3.251	2.045,38 €	3.297	1.918,11 €	3.978	2.123,00 €	38%	32%	29%
	DOMES	2.488	1.484,84 €	2.535	1.451,39 €	2.957	1.648,54 €	-27%	-24%	-22%
LLARS QUE OCUPEN PERSONAL DOMÈSTIC.	HOMES	89	1.467,03 €	86	1.502,70 €	85	1.642,75 €	7%	7%	10%
	DOMES	1.143	1.364,94 €	1.102	1.404,82 €	1.074	1.492,17 €	-7%	-7%	-9%
ORGANISMES EXTRATERRITORIALS.	HOMES	4	2.395,43 €	4	2.445,24 €	4	2.500,18 €	-15%	-16%	-16%
	DOMES	9	2.815,31 €	8	2.919,98 €	9	2.973,01 €	18%	19%	19%
TREBALL DOMÈSTIC A LA COMUNITAT.	HOMES	69	1.523,96 €	62	1.557,91 €	59	1.712,89 €	24%	26%	34%
	DOMES	228	1.227,77 €	204	1.232,08 €	181	1.279,60 €	-19%	-21%	-25%
Altres	HOMES	98	976,55 €	113	1.056,92 €	49	1.027,70 €	1%	0%	-1%
	DOMES	111	967,21 €	122	1.059,98 €	70	1.033,23 €	-13%	0%	1%
SECTOR ACTIVITAT	HOMES	25.308	2.330,50 €	25.437	2.422,02 €	28.207	2.547,12 €	28,0%	28,4%	27,0%
	DOMES	23.760	1.820,10 €	23.807	1.885,99 €	26.120	2.005,05 €	-21,9%	-22,1%	-21,3%

Taula 4: Nombre d'assalariats per sector d'activitat i gènere
Font: Elaboració CASS

Mentre que en nombre d'assalariats cada cop hi ha menys diferència entre el nombre d'homes i dones, encara hi ha una diferència salarial prou significativa.

La taula és també molt interessant pel que fa al sector d'activitat i en alguns casos desconcertant.

El problema és que amb el sistema de jubilació andorrà, la situació d'avui també tindrà influència sobre les prestacions de vellesa del futur i en certa manera el diferencial econòmic es perpetua en el temps.

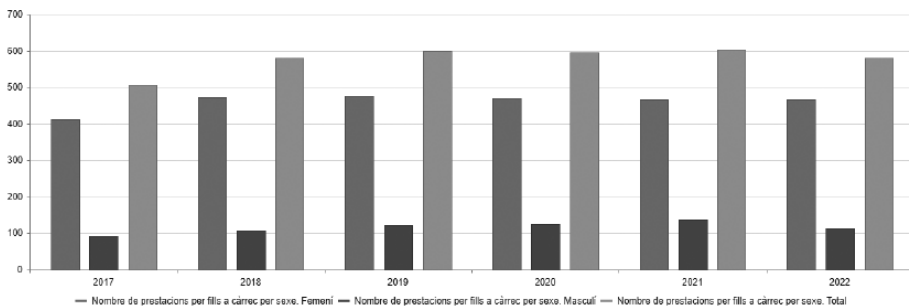
Malaltia, discapacitat o supervivència

Hem intentat obtenir-ho a través de la informació pública de la CASS o del departament d'Estadística del Govern d'Andorra, però no hem pogut obtenir informació sobre la despesa pública per gènere.

Família i fills

En aquest apartat el departament d'Estadística del Govern d'Andorra publica les prestacions per fills a càrrec.

Com es pot veure en el gràfic, el nombre d'ajudes per fills a càrrec, les dones més que quadrupliquen a les rebudes pels homes.

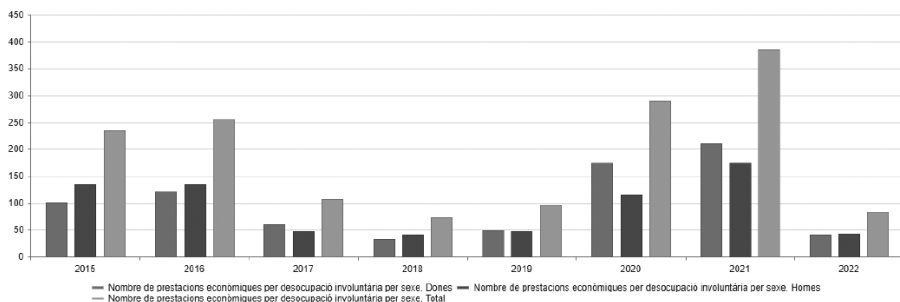
Font: Departament d'Estadística del Govern d'Andorra

En aquest cas pot haver-hi una doble lectura envers la discriminació, i una discussió interessant, atès que des del meu punt de vista tan discriminatori és estigmatitzar que la dona és la que s'ha de cuidar dels fills (primera lectura) com que la custòdia d'aquests s'assigni principalment a la mare (segona lectura), ja que una part important de les ajudes correspon a les famílies monoparentals.

Exemplifica com de difícil és a vegades determinar la línia entre diversitat i desigualtat. El que no seria just és apel·lar a la diversitat o a la desigualtat en funció dels interessos propis de cadascú.

Prestacions per desocupació

Veiem el bloc següent, les prestacions per desocupació.

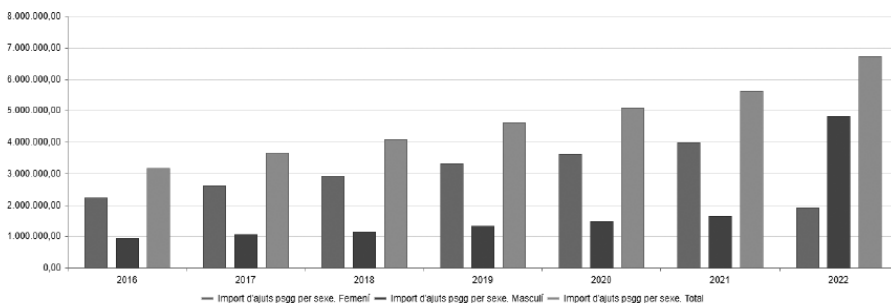

Font: Departament d'Estadística del Govern d'Andorra

En el gràfic de les prestacions de desocupació, a més de destacar pel petit nombre (habitualment hi ha plena ocupació al Principat), veiem que el nombre de prestacions per sexe en general és similar. Destaquem, però, el 2020 i 2021, en què el nombre de desocupats probablement es va incrementar per la crisi de la covid, però en aquest període el nombre de desocupats de dones va ser superior al dels homes; almenys fa reflexionar si hi va haver un tracte discriminatori en moments de crisi per part dels ocupadors.

Prestacions assistencials

En aquest capítol s'inclouen les prestacions i ajuts econòmics d'atenció social, ajudes dineràries, directes o indirectes, a favor de persones individuals o unitats familiars. En aquest cas, van adreçades a prevenir situacions de marginació, evitar l'exclusió i fomentar l'autonomia. Dins d'aquestes prestacions i ajuts, es consideren les pensions de solidaritat per a la gent gran, les pensions de vellesa no contributives i les prestacions de solidaritat. Doncs bé, veiem ara el gràfic:

Font: Departament d'Estadística del Govern d'Andorra

Com es pot veure, l'import destinat a les dones és superior al dels homes; principalment per les pensions de solidaritat de la gent gran, al qual em remeto a les conclusions extretes a l'apartat de *gent gran*.

Perspectives de futur

El gener del 2021 es va publicar per primera vegada l'índex de desenvolupament humà (IDH) d'acord amb la metodologia del Programa de les Nacions Unides per el desenvolupament (PNUD), que situava Andorra al grup dels estats amb el desenvolupament humà més alt. També altres factors secundaris, com l'índex de desigualtat de gènere (GII), que té en compte la ràtio de mortalitat maternal, la taxa de fecunditat adolescent, la presència al parlament, l'educació secundària o superior, i la taxa d'activitat al mercat laboral. L'índex resultant va ser de 0,016, un dels més baixos del món.

També l'índex de desenvolupament de gènere (GDI), que mesura la paritat entre homes i dones tenint en compte la salut, el coneixement i la qualitat de vida; en aquest cas el coeficient és de 0,971, que se situa en un grau mitjà-alt, on la principal desviació correspon als ingressos per càpita dels gèneres, com hem vist.

A més el 20 d'abril del 2022 es va publicar la Llei 6/2022, del 31 de març, per a l'aplicació efectiva del dret a la igualtat de tracte i d'oportunitats i a la no-discriminació entre dones i homes, amb entrada en vigor l'endemà de la seva publicació amb l'expressa voluntat política d'eliminar la desigualtat de gènere.

Elements per a l'esperança cap a una societat i un país millor!

Eduard Jordi i Bober,
soci-director d'OCPS i president del Col·legi Oficial d'Economistes d'Andorra